

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

НАЙНОВІШІ ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконала: студентка 411 групи
Спеціальність: 014.01 Середня освіта
(Українська мова та література)
Освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Українська мова та
література)»
Касьяненко Вікторія Дмитрівна

Керівник: кандидат філологічних
наук, доцент Карабута О.П.
Рецензент: вчитель-методист
Херсонського академічного ліцею
Херсонської міської ради при ХДУ
Лисюк К. А.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження запозичень у сучасній українській мові.....	7
1.1. Запозичення як особливий пласт лексики української мови....	7
1.2. Основні типи запозичень з англійської мови.....	15
1.3. Засоби масової комунікації як специфічна сфера функціонування мови.....	20
РОЗДІЛ 2. Структурно-семантична характеристика запозичень у засобах масової інформації.....	23
2.1. Структурні особливості та словотворчий потенціал запозичень з англійської мови у засобах масової інформації.....	23
2.2. Характеристика запозичень з англійської мови у ЗМІ з погляду галузі їх вживання.....	29
2.2.1. Запозичення на позначення суспільно-економічних понять і реалій.....	30
2.2.2. Запозичення на позначення наукових понять та реалій.....	33
2.2.3. Запозичення на позначення понять побутової сфери.....	39
2.2.4. Запозичення на позначення реалій і понять галузі спорту..	40
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Апперк. – Апперкот

Веч. Х. – Вечірній Херсон

Гол. віс. – Голопристанський вісник

Гор. і Гор. – Горожанин і Горожанка

Грив. – Гривна

ІМІ – Інститут масової інформації

ІРВР – Із рук в руки

Кар.+ – Караван Плюс

Кур. – Кур'єр

Нов. день – Новий День

Нов. Полт. – Новин Полтавщини

Нов. фор. – Новий формат

Нов. час – Новий час

Постфакт. – Постфактум

Роб. – Робота

Херс. віс. – Херсонський вісник

Херс. D. – Херсон Daily

ФКСУ Федерації ковзанярського спорту України

GALKA – GALKA.IF.UA

ZAXID – ZAXID.NET

ВСТУП

Мова як суспільне явище виникла в суспільстві для його потреб і розвивається разом із ним. І всі зміни, що відбуваються в світі, суспільстві, відображаються в мові. А в навколишньому світі людина перебуває в оточенні величезної кількості предметів, кожен із яких має різні властивості; життя людини супроводжується найрізноманітнішими процесами, явищами, які характеризуються місцем і часом появи, певними ознаками. Кожне явище, предмет чи ознака будь-якої галузі життя й діяльності людини називається певним словом. У процесі життя й розвитку суспільства одні предмети, ознаки, явища розвиваються, збагачуються, а інші – зникають. Водночас з'являються нові предмети, ознаки, явища, відповідно, виникають нові слова на позначення їх. Тобто, мова постійно поповнюється.

Для ХХІ століття характерний посилений вплив на політичне, економічне та культурне життя України країн Заходу. Це також зумовлено і використанням запозиченої лексики, переважно англійської у засобах масової комунікації. Іншомовні компоненти називають нові поняття як в економіці, так і в політиці нашої держави. Це і зумовило **актуальність вибраної теми**, так як лексична система постійно змінюється і відображає сучасні процеси суспільства.

Мова сучасних засобів масової інформації та мас-медіа стала предметом дослідження таких науковців, як М. Гладкий, Т. Коць, В. Лавренюк, Л. Мацько, Г. Оникович, О. Стишов та ін. Лексику української мови, її запозичення вивчали як у вітчизняному мовознавстві, так і у зарубіжному (Л. Архипенко, В. Божко, В. Гвоздєв, І. Грицай, Б. Грінченко, Ю. Жлуктенко, В. Задорожній, М. Каранська, Л. Кислюк, Т. Космеда, А. Кримський, М. Левченко, Л. Мовчун, Т. Монахова, О. Муромцева, Л. Мялковська, І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, У. Перескоцька, Н. Поліщук, Л. Полюга, О. Пономарів, В. Радчук,

В. Русанівський, В. Самійленко, С. Семчинський, Л. Тиха, І. Фаріон, С. Федорець, Д. Шмельов; Ш. Баллі, Е. Хауген., L. Bloomfield, Е. Науген, А. Martinet, U. Weinreich та ін.). Такі дослідники, як М. Гладкий, В. Коломієць, Т. Коць, В. Лавренюк, Т. Линник, Л. Мацько, Г. Оникович та інші розглядали у своїх роботах не тільки проблеми запозичень іншомовних слів в українській мові, а й саму теорію запозичень.

XXI століття – це активізація лексичних запозичень, і особливо термінологічної лексики. Її досліджували О. Бершов, Л. Гончаренко, Ю. Ейсмонт, І. Каминін, Т. Рудакова та ін.

Об’єктом дослідження є лексика сучасних українських засобів масової інформації.

Предмет дослідження – запозичення з англійської мови як частина лексики української мови.

Мета дослідження полягає у встановленні закономірних процесів, що відбуваються в системі запозичених слів, з огляду на їх місце в лексичній системі української мови, у виділенні основних лексико-семантичних груп нових запозичень з англійської мови та у визначенні їхнього місця у структурно-семантичній організації лексики української мови в засобах масової інформації.

Досягнення мети передбачає виконання таких основних **завдань**:

-
- опрацювати літературу з досліджуваної теми;
 - з’ясувати сутність понять «запозичення» та «іншомовна лексика»;
 - визначити особливості мови засобів масової інформації;
 - подати типологію запозичень з англійської мови у засобах масової інформації;
 - здійснити лексико-семантичний аналіз запозичень з англійської мови у ЗМІ;
 - виявити структурні особливості запозичень з англійської мови у

засобах масової інформації.

Джерельною базою роботи є видання засобів масової інформації, словники іншомовних слів (Словник іншомовних слів / За ред. Л. Пустовіт; Словник іншомовних слів / Уклад. С. Морозов, Л. Шкарапута; Мельничук О. С. Словник іншомовних слів; Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання / Уклад. Бирик С. П., Сюта Г. М.), тлумачні словники української мови (Новий тлумачний словник української мови. 42000 слів: У 4-х томах / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко), етимологічний словник української мови (Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін.), фахові видання.

Методи й прийоми дослідження: описовий (соціологічний прийом, прийом міжрівневої інтерпретації), зіставний, структурний, системно-структурний аналіз джерельної бази, порівняння, узагальнення.

Апробація. Основні положення і результати роботи були висвітлені на Міжнародній науково-практичній «Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті» із доповіддю «Структурні особливості та словотворчий потенціал запозичень з англійської мови у засобах масової інформації» (м. Одеса, 27-28 березня 2020 р., С. 96-100), а також подані матеріали доповіді «Суспільно-політичні англійські запозичення у мові ЗМІ» на Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію «Сучасний медіапростір: історія, проблеми, перспективи» (м. Херсон). Крім того, результати дослідження пройшли апробацію і на засіданні кафедри української мови та передзахисті.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел (56 позицій). Загальний обсяг – 45 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1.1. Запозичення як особливий пласт лексики української мови

Сучасна українська мова, як і інші мови світу, складаються з різноманітних пластів, через які найяскравіше виявляються сутність мовної системи, починаючи фонетичною структурою, завершуючи синтаксичною організацією мови. Серед мовних розділів найрухливішим, постійно змінним є лексичний розділ. Це пояснюється тим, що саме через слово-лексеми ми сприймаємо світ, навколишню дійсність з усіма її різноманіттям.

Лексична система мови за своєю природою походження традиційно реалізується у двох площинах: питома лексика та запозичена. І саме запозичення на сьогодні є такою проблемою, яка ще не вирішена. Складність цього питання виявляється навіть у тому, що досі не існує єдиного поняття щодо запозичень, тому що в лінгвістичній літературі вживають такі терміни, як запозичене слово, іншомовне слово, лексичне запозичення.

На сучасному етапі дослідження лексики української мови не має спільної думки мовознавців щодо можливості використання терміна «запозичення». Основною проблемою при дослідженні запозичених слів, є відсутність єдності в підході до побудови класифікації запозичень за типами, видами, класами і розрядами.

Автори Енциклопедії української мови визначають **запозичення** як «звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксичну конструкцію, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення [46, с. 194].

Найчастіше процес перенесення з однієї мови в іншу стосується слова, наприклад, із старослов'янської мови запозичено лексеми *град* (*город*), *древо* (*дерево*), із польської – *вирок*, *зичити*, а з латинської – *агітація*, *африката*, *екзамен*, *студент*. Синтаксичні та фразеологічні вирази, як і звуки та морфеми словотворчі, поповнюють мову значно рідше. Як приклад, можна говорити про запозичення звуків *г* та *ф* (*гава*, *грунт*, *сфера*, *форма*), що поповнили українську мову через запозичену лексику. Запозичення можуть потрапляти до української мови безпосередньо і з часом сприйматися як питома лексика, наприклад, з тюркських мов (тюркізмів) *гарбуз*, *кавун*, *козак*, *товар* і за посередництвом латинської та інших європейських мов, наприклад, *бібліотека*, *медицина*, *цирк*; *бандура*, *велюр*, *гравюра*, *катер*, *тунель*, *футбол*.

Більшість лексичних одиниць, що запозичені і засвоєні українською мовою не потребують тлумачення. Грецькі лексеми (*ікона*, *левада*, *огірок*, *Василь*, *Микола*, *Тарас*), латинські (*антена*, *конституція*, *прокурор*, *Віктор*, *Павло*, *Петро*), німецькі (*ганчірка*, *кімната*, *лантух*, *смак*, *танець*), французькі (*балет*, *бригада*, *пальто*, *партизан*), англійські (*гол*, *гумор*, *катер*, *танк*, *трактор*) сприйматися як питома лексика. Дуже багато запозичень включає термінологія різних галузей [26, с. 69].

Лінгвісти по-різному трактують потрапляння запозичених слів в українську мову: такі слова запозичуються разом із поняттям, бо в українській мові не має відповідників, що позначають таке поняття, наприклад, іменники *кенгуру*, *Інтернет*, *ліфтинг*, *модем*, *офшор*, *університет*, *футбол*, *холдинг*. Для деталізації уявлення про предмет, назви якого вже існує в мові, використовуються також запозичення. Це є друга причина. Наприклад, слово *автентичний* означає «оригінальний» і має два значення: 1) який не є копією або підробкою чого-небудь; справжній, автентичний і 2) який привертає увагу своєю незвичайністю,

своєрідністю; не схожий на інших, самобутній; *бістро́* – це невелике кафе чи ресторан, із затишною атмосферою та недорогою їжею; *вояж* – поїздка, подорож; *діадема* – декоративна пов'язка на голові з тканини або обруч з дорогоцінного металу; ознака королівської або священної влади; використовувалась також як прикраса; *комфорт* – те, що полегшує життя, побут; сприятливі побутові умови; *монумент* – архітектурна або скульптурна споруда на честь видатної події або особи; пам'ятник; *реформа* – докорінні перетворення у різних галузях державного та/або суспільного життя. Крім того, запозичення вживаються зі стилістичною метою: замінити описовий вираз одною лексемою: *антракт* – замість «перерва між діями спектаклю або відділами концерту, циркової вистави»; *бутерброд* – замість «різновид закуски: шматок хліба чи булки з додатковими харчовими продуктами»; *овації* – замість «захоплене вітання когось бурхливими оплесками, вигуками»; *портмоне* – замість «маленький гаманець»; *преамбула* – замість «вступна частина законодавчого акта, міжнародного договору, декларації тощо, в якій викладено обставини, що є підставою для його видання або укладення»; *рейтинг* – замість «числовий або порядковий показник успішності або популярності, який відображає важливість або вплив певного об'єкта або явища»; *супермаркет* – замість «великий універсальний магазин самообслуговування»; *шоу* – замість «розважальний захід».

Крім запозичень, у мові вживаються **іншомовні слова**, які «не засвоєні повністю мовою, що їх запозичила, усвідомлюються мовцями як чужорідні й зберігають ознаки свого походження» [46, с. 230]. У семантиці вони є або незрозумілими, або недостатньо ясні для носіїв мови. Вживаються такі лексеми у складі спеціальної лексики й термінології (наприклад, *паратаксис* – синтаксичний зв'язок між граматично рівноправними компонентами – членами простого або

частинами (предикативними одиницями) складного речення). У мовознавчій літературі іншомовні слова ще мають визначення як екзотизми (етнографізми, регіоналізми), бо позначають властиві чужим народам чи країнам поняття, наприклад, *черес* – різновид чоловічого поясу; *махараджа* – титул князів у Індії; *бутинар* – лісоруб, , і їх значення можна визначити за словниками іншомовних слів або тлумачними словниками.

На думку Т. Коць , іншомовні слова в українській мові можуть бути єдиними назвами понять або виступати синонімами власне українських, як-от: *пам'ятник* – *монумент*, *обмежувати* – *лімітувати*, *передовий* – *прогресивний* тощо [18, с. 89].

Крім перерахованих іншомовних слів, що увійшли до лексичної системи української мови, виділяють варваризми (від грецьк. *βάρβαρος* – чужоземець) – «іншомовне або створене за іншомовним зразком слово чи зворот, що зберігають структурні ознаки чужих мов, по-різному пристосовуючись до фонетики, морфології української мови» [46, с. 62]. Варваризми можуть передаватися графічними засобами мови-джерела чи українською графікою: англ. *happy end* або *хепі-енд* (щасливий кінець); англ. *know-how* або *ноу-хау* (знаю як); італ. «*Mama mia*» або «*Мамма миа*» (моя мама); лат. *persona non grata* або *персона нон гра́та* – (небажана персона); фр. *pret-a-porte* або *пред-а-порте* (сезони моди); *імпічмент* (від англ. *impeachment* «недовіра» – процедура притягнення до суду та припинення повноважень посадових осіб держави (переважно президента); *портфоліо* (від італ. *portafoglio* – «портфель») – збірка (широке портфоліо) виконаних робіт та напрацювань певної особи (компанії); *сек'юриті* (від англ. *security* – «безпека») – кваліфікований працівник служби безпеки, що забезпечує охорону конкретної особи; *статус-кво* (від лат. *status quo* «положення, в якому») – термін, що використовується на позначення стану речей, що склався на поточний час

у певній предметній області; *shop* (від англ. *shop* «крамниця») – крамниця, магазин.

На думку Попової Н., оскільки запозичення є результатом тривалої історичної взаємодії мов та їхніх змішувань, тому запозичення займають значне місце в лексиці багатьох мов [32, с. 48]. В епоху глобалізації найбільш відчутне вживання особливих слів близьких за походженням, історичною належністю до певних країн та народів, так званих інтернаціоналізмів, наприклад, *героїзм*, *інфляція*, *конференція*, *молекула*, *організація*, *університет* та інші.

Запозичення можуть потрапляти через різними способами: усно й письмово. Запозичене слово в усній формі, як правило, зазнає більше змін, ніж у писемному варіанті.

Запозичення іншомовних слів можуть бути безпосередніми та через посередництво іншої мови. Українське слово *кава* запозичено з арабської мови за посередництвом турецької та польської мов (тур. *kahve* «кава» походить від ар. *kahva* «кава» (спочатку «сорт легкого вина»), утвореного від географічної назви Kaffa – місцевості у південній Ефіопії, звідки походили торгівці кавою). Лексема *синод* запозичена з грецької мови (*σύνδος* «збори, зіткнення, зустріч» утворене з префікса *σύν-* «з-, разом з» і *ὁδός* «шлях, дорога, рух, перехід») через російське й польське посередництво (*синод* «найвищий колегіальний орган православної церкви»). Лексема *символ* запозичена з грецької мови *σύμβολον* «знак, сигнал, прикмета, марка, символічний вислів» і пов'язана з *συμβάλλω* «збираю, додаю, пояснюю», утворена з префіксом *συν-* (*συν-*) «з, разом» і дієслова *βάλλω* «кидаю». Морфологічно складні запозичені слова в українській мові можуть зазнавати спрощенням морфемної структури та сприйматися як прості непохідні. Так, у слові *сейвал*, яке прийшло до української мови з англійської (*seiwhale*), що складається із норвезької

лексеми *sei* (івасева риба) та англійської *whale* (кит) вже не відчувається первісного значення і сприймається як одне поняття.

До української мови запозичені лексеми можуть потрапляти зі спільним коренем і різними афіксами чи аброморфемами або навпаки, при цьому виявляти словотвірну складову в новоутвореній лексичній одиниці української мови.

До термінологічних непорозумінь часто призводить неоднакова оцінка процесів і явищ мовної міграції. Цим пояснюється й неоднорідність конкретних фактів, які кваліфікуються як запозичення. Спеціалісти вже не раз вказували на незручність терміна «запозичення», вважаючи його великою мірою умовним [10, с. 42]. Ми знаємо, що у процесі лексичних запозичень мовні одиниці однієї мови адоптуються до мовних особливостей іншої мови, враховуючи при цьому і семантику слова, і його словотвірну структуру.

С. Семчинський зазначає у своїх працях, що «іншомовний елемент» як термін теж не є досконалим, бо «іншомовними» результати взаємодії мов бувають лише за своїм походженням, а якщо цей «елемент» увійшов до відповідної мовної структури, він уже не може вважатися іншомовним. Тому результати мовної взаємодії краще називати запозиченнями, «розуміючи цей термін широко і називаючи ним елементи іншомовного походження на будь-якому рівні мови і незалежно від їх структурної ієрархії, аби вони були наслідками процесу взаємодії мов» [38, с. 19].

Уперше поняття «іншомовне слово» було введено у науковий обіг німецьким філософом-ідеалістом К.Ф. Краузе на початку ХІХ століття. Воно позначало поняття, що запозичувалося з іншої мови, і відрізнялося від «запозиченого слова», що адаптувалося через вимову, форму та написання до питомих слів, що існували у мові.

У лінгвістичній науці поняття «запозичення» розглядають по-різному. Л. Блумфілд, представник американської дескриптивної

лінгвістики, розуміє це поняття і як засвоєння елементів чужих мов, і як явища, що потрапили мову з діалектів цієї ж мови, і навіть перехід мовних одиниць, який відбувається в процесі спілкування між носіями однієї мови [5].

Широко трактується цей термін і в працях Г. Пауля [31]. Російський дослідник Л. Крисін називає запозиченням «процес переміщення різних елементів з однієї мови в іншу» [19, с. 18]. Він розуміє термін «запозичення» як слово іншої мови лексично, морфологічно, синтаксично. Внаслідок цього дослідник наголошує про обмеження такого поняття, як запозичення, враховуючи мовні рівні, наприклад, лексичне запозичення, морфологічні запозичення.

Запозичуватися можуть не тільки лексичні одиниці (слова, конструкції), а й фонemi та морфеми. Такі запозичення належать до різних мовних рівнів: лексичного, фразеологічного, фонетичного та словотвірного, які характеризуються специфічними особливостями й не перетинаються один з одним. І тому їх не можна об'єднувати в одну групу запозичень.

Тому у лінгвістиці виділяють первинні та вторинні елементи запозичень. Первинні – самостійно можуть переходити з однієї мови в іншу, передають основну мовленнєву інформацію і наділені відносною самостійністю, а вторинні – не є здатні до самостійного переходу в іншу мову. До первинних належать лексичні, семантичні, синтаксичні та стилістичні елементи, до вторинних – фонетичні, фонологічні та морфологічні [4, с. 6].

Крім того, говорячи про запозичення, лінгвісти звертають увагу на діахронічний і синхронічний аспекти цього явища. Вивчення запозиченої лексики в синхронії має під собою етимологічну основу. При діахронічному вивченні ми звертаємо увагу на час появи запозиченого слова, його поширення, активізацію в подальшому вживанні,

простежуємо зв'язок іншомовної назви з предметом, поняттям і зміни цього зв'язку протягом певного історичного періоду. Процеси фонетичної, граматичної та семантичної адаптації стосуються діахронічного аспекту вивчення, а такі процеси, як виділення тематичних груп лексики, їх лексико-семантична характеристика застосовують синхронічний метод.

Лексичні запозичення аналізуються і в діахронії, і в синхронії. Д. Будняк пропонує таку дефініцію: «Лексичне запозичення – це тривалий процес, в результаті якого слова і їх структурні елементи однієї мови постійно засвоюються системою іншої мови на основі мовних, економічних і культурних відносин різних народів» [6, с. 12]. Лексичні запозичення однієї мови зазнають найпомітніших змін в іншій мові.

С. Семчинський під «лексичним запозиченням» розуміє слово, яке прийшло у мову для вираження понять, диференціації уже наявних і позначення раніше невідомих предметів і явищ [38, с. 162].

Таким чином, на сьогодні ми вважаємо запозиченнями такі лексичні одиниці, яка фіксуються загальномовними словниками й не потребують пояснень, тому що носіями мови сприймаються як питомі одиниці. А іншомовні лексичні одиниці, фіксуючись у спеціальних словниках, зберігаючи ознаки своєї етимологічної структури, залишаються чужими, оскільки семантика їх неясна, або незрозуміла носіям мови. І засвоюються сьогодні різними мовами якраз іншомовні слова.

1.2. Основні типи запозичень з англійської мови

Лексична структура будь-якої мови, і української зокрема, постійно відображає всі навколишню дійсність, передає різноманітні думки та почуття людини незалежно від її фаху, світосприйняття тощо. І тому ця система є незавершеною у своїй структурі, відкритою і постійно змінною.

Для вирішення таких завдань лексичний рівень мови задовольняється або новими створеними компонентами, або запозиченнями з інших мов.

Лексична система української мови є відкритою, із різноманітними тематичними групами, лексико-семантичними підгрупами, що створюють постійне функціонування мови і надає можливості для поповнення і збагачення словникового апарату. На думку С. Семчинський мови не існують ізольовано, вони постійно контактують, бо «мовні контакти – це така взаємодія двох і більше мов, коли висловлювання однією мовою включають до свого складу елементи другої мови, або, навпаки, – вислови другою мовою включають до свого складу елементи першої мови [38, с. 273].

У мовознавчій літературі існує велика кількість класифікацій, як потрапляють запозичені компоненти із однієї мови в іншу, враховуючи спільні або відмінні ознаки та різноманітні аспекти дослідження таких одиниць. Більшість науковців, вивчаючи іншомовну лексику, звертають увагу на період запозичення, мову-джерело запозичення та сферу або галузь вживання запозичення. Одним із центральних питань, говорячи про запозичення, є питання про час і період запозичення. Ці поняття пов'язані із таким поняттям, як джерело запозичення, виявляється він у тому, що лексичні одиниці інших мов потрапляють у певні історичні періоди розвитку мови.

Лексика є відображення дійсності, а отже, і діяльності людини. Внаслідок цього запозичення можна розглядати і за сферою вживання у діяльності людини. Вона поділяється *загальноживану* та *професійну лексику (термінологію)*. Термінологія, за авторами Енциклопедії української мови, визначається як «сукупність термінів, що обслуговують певну сферу знань, пов'язаних із системою понять: мистецтво, техніка, виробництво тощо. Це особливий пласт лексики, який піддається свідомому регулюванню та впорядкуванню [46, с. 683].

Найбільшого значення при аналізі запозичень має класифікація мови-джерела запозичень, що основана на характері лексичного матеріалу. Виділяють два основних різновиди запозичень – **пряме запозичення** та **калькування**.

При прямому запозиченні до уваги береться і лексичне значення слова, що запозичується, і його форма, а при калькуванні враховується тільки семантика іншомовної одиниці. Такий поділ, на думку дослідників, бере «до уваги розмежування між рівнями структури мови, на яких відбуваються запозичення» [21, с. 36].

Серед прямих (лексичних, матеріальних) запозичень можна виділити: 1) лексичні запозичення як за семантикою, так і за формою, наприклад: *спортсмен* – «той, хто систематично займається спортом (добровільно або в зв'язку з професією)» (англ. *sportsman*); 2) запозичення за формою слова: іншомовна форма слова набуває нового змісту, наприклад: *дебати* – «чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між політичними сторонами з актуальної теми, покликаний переконати третю сторону, як правило, громадськість» (франц. *debats* – обмін думками); 3) запозичення морфем як кореневих, так і афіксальних для утворення нових слів, наприклад: *блокбастер* (англ. *blockbuster*, від *block* – квартал и *bust* – руйнувати, букв. «руйнівник кварталу») – дуже популярний та комерційно успішний продукт кіно- та театральної індустрії; високобюджетні вистав і кінофільми.

Коли запозичені слова потрапляють до мови-реципієнта способом калькування (або перекладні запозичення), то це «слово чи вираз, які є буквальним перекладом іншомовного слова або виразу» [37, с. 219]. Виокремлюють наступні кальки:

1) словотворчі кальки: відбувається поморфемне запозичення (переклад) іншомовної лексичної одиниці, на основі якої утворюється

слово із відповідних елементів мови-реципієнта, наприклад: *займенник* (лат. *pronomen*), *недолік* (рос. *недочет*);

2) семантичні кальки: у питомих слова з'являється переносне значення під впливом іншомовного слова, наприклад, фр. *raffine*, що означає «очищений, звільнений від домішок», набуває додаткового переносного значення «вишуканий, витончений»;

3) фразеологічні кальки: здійснюється переклад запозичених стійких словосполучень, наприклад, англ. *To be, or not to be* – *бути чи не бути* означає у переносному значенні «найважливіше питання, питання життя і смерті».

А. Загнітко у новому термінологічному словнику виділяє такі типи кальок: лексичні (структурно-семантичні, словотвірні, семантичні), фразеологічні та синтаксичні кальки [14, т. 2, с. 10]. О. Селіванова виокремлює словотвірні, семантичні, словотвірно-синтаксичні, синтаксичні, фразеологічні кальки [37, с. 219].

На думку О. Селіванової, «якщо калькування часткове, тобто одна з частин слова залишається у вигляді елемента мови, з якої відбувається запозичення, то такі новотвори, як відомо, називаються напівкальками» [37, с. 219].

Крім прямих запозичень і кальок, лінгвістами виділяється **мішаний різновид запозичень**. Вони представляють собою симбіоз поєднання: одна частина слова – запозичення, друга – поморфемно перекладна або вже існує у мові: 1) напівкальки – одна частина слова запозичується матеріально, а інша – калькується, наприклад, *мікро* + *блог* (*мікро* походить від грецького слова *μικρός* «малий» і може означати: *мікро*-, *мікр*- – початкова частина складних слів, що вказує (у протиставленні *макро*-) на найменший розмірів чогось; *блог* походить від англ. *blog* «мережевий журнал чи щоденник подій» – це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно

додаються; 2) напівзапозичення, коли одна частина слова запозичується, а друга існує у мові, наприклад, *аванс + ува + ти* (фр. *avance* означає «грошова сума або майнова цінність, що видається в рахунок майбутніх платежів; перен. *робити аванси* – «загравати; подавати надію»).

Для української мови другої половини ХХ ст., на думку О. Черемської, «основним джерелом запозичень була російська мова [52, с. 47]. Якщо носії мови не контролюють запозичення як калькування, що є не природньо для мовної системи, то це призводить до втрати самобутності мови, бо відбувається витіснення кальками як питомих лексем, так і словотворчих компонентів.

Говорячи про запозичену лексику, лінгвісти виокремлюють, крім запозичених слів, екзотичні лексичні одиниці та іншомовні вкраплення, або варваризми, екзотизми.

Екзотичні лексичні одиниці у «Лінгвістичній енциклопедії» О. Селіванової подаються, як «слова чи вислови, запозичені з інших, переважно маловідомих мов» [37, с. 147].

Таке явище як екзотизми аналізувалися багатьма лінгвістами, які стверджують, що вони характеризують предмети і явища дійсності тільки тих понять, що властиві мові-джерелу. Тобто іншій культурі, іншій ментальності. Наприклад, англіцизми *джин* (від англ. *gin*) – горілка, яку одержують, переганяючи спирт з ялівцевими ягодами; *Уолл-стріт* (від англ. *Wall-Street*) – вулиця у Нью-Йорку, на якій розташовано фондову біржу, ряд найбільших банків США; *ф'южен* (від англ. *fusion* – злиття) – напрям у рок-музиці, що виник на ґрунті джаз-року в 1970-х роках і є синтезом музики року та джазової імпровізації.

Варваризми – це такі запозичення або лексичні одиниці, в яких яскраво виражені ознаки іншої мови. Ми погоджуємося з визначенням цього поняття О. Мельничуком: «Варваризм (грец. *βαρβαρισμός*) іншомовне слово або зворот, що суперечить нормам

даної мови» [24, с., 150]. Наприклад, англійські *олрайт* (англ. *all right*), що значить «правильно, добре»; *о'кей (OK)* (також англ. *okay, o'ka, ok*) – англійське слово, що виражає згоду, схвалення, ствердження можуть передаватися як англійським, так і українським варіантом написання.

Запозичена лексика, екзотизми та іншомовні вкраплення розрізняються стилістичним вживанням, жанровими особливостями художніх творів для надання тексту певного національного колориту, або характеристики персонажів, побуту, звичаїв тощо.

Крім екзотизмів та варваризмів, мовознавці виділяють інтернаціоналізми [37, с. 174]. Ці лексичні одиниці вживаються у більшості неспоріднених мовах, зберігаючи при цьому тотожність у значенні, подібність звучання.

XXI століття – це епоха глобалізації, прагнення українців до європейського шляху розвитку, активізація нашої країни до співпраці зі світовими організаціями. Все це активно сприяє поповненню новими лексичними одиницями, зокрема англіцизмами.

Отже, аналізуючи запозичені лексеми за мовним характером матеріалу, дослідники виділяють два основних різновиди запозичень – пряме запозичення (або матеріальне) та калькування, які теж поділяються на різні підтипи. Крім того, іншомовна лексика у своєму складі може мати так звані мішані запозичення, екзотизми, іншомовні вкраплення або варваризми та інтернаціоналізми.

1.3. Засоби масової комунікації як специфічна

сфера функціонування мови

Засоби масової комунікації на сьогодні займають центральну позицію суспільному життю пересічного громадянина, так як вони формують громадську думку, використовуючи різноманітні (друковані та електронні) канали передачі інформації.

Для мови засобів масової комунікації властиві певні стилістичні особливості як мовного, так і позамовного характеру. Публіцистичний стиль – це стиль засобів масової комунікації, це інформаційний простір, у якому висвітлюється все суспільне життя: політика, економіка, наука, культура, спорт. А реалізується цей простір засобами різних мовними рівнів, зокрема лексичним і фразеологічним. Крім того, для мови засобів масової комунікації характерною ознакою є рис поєднання стандарту як викладу інформації, так і експресивності її.

О. Стишов стверджує, що «найголовнішим джерелом поповнення і збагачення лексичної системи української мови початку ХХІ ст. є англійська та її американський варіант. Тому серед нових іншомовних слів в українській мові названого періоду істотно домінують англіцизми та американізми, тобто слова і фразеологізми, кальки та одиниці, утворені за їх взірцями (десь 80–82 %)» [45, с. 68].

Мовна система, що постійно видозмінюється, є рухливою, віддзеркалює об'єктивну дійсність, і яка властива не тільки науковій мові, мові художньої літератури, а й мові ЗМІ – це лексична система сучасної української мови. Все це пов'язано з завданням ЗМІ, тому що вони покликані, найперше, інформувати читачів, глядачів про події у світі. Саме ЗМІ через свої канали миттєво передають різноманітну інформацію життя суспільства.

На розвиток мови, її функціонування впливають як лінгвальні фактори, так і екстралінгвістичні. Найбільш суттєвими факторами, що зумовлюють зміни в мові у ХХІ столітті та впливають на носіїв є зміни у свідомості українців, прагнення жити в цивілізованому суспільстві, орієнтація на європейські країни у розумінні гідності нації, захисту прав і свобод сучасної людини, країни в епоху глобалізації, інтегруючи в українське суспільство політику, економіку, культуру, спорт інших країн світу.

Через розвиток лексичної системи мови, її особливості функціонування у ЗМІ відбуваються такі явища, як розширення сфер спілкування, втрачаючи при цьому конкретного адресата, збільшення комунікантів та підсилення їхніх мовленнєвих ознак, зростання як публічного, так й особистісного спілкування. Все це призводить до того, що зміни у житті суспільства призводять до зміни лексичного складу української мови: відбувається зміна в семантиці слова (розширення чи зрушення в семантиці), або з'являються нові, найчастіше емоційні, відтінки у значенні. Виявляється, як правило, це в процесі або усної комунікації, або через ЗМІ.

Для впливу на читача представники комунікаційної сфери у своїх жанрах використовують розмовні і просторічні лексеми, щоб таким чином наблизитися і вплинути на комуніканта.

Крім використання стилістично-зabarвленої лексики, для ЗМІ ХХІ століття характерним є надзвичайно посилене вживання іншомовної лексики як від слів на позначення економічної та політичної діяльності, так і одиниці, що характеризують культурний, спортивний та інший простір суспільства. Все це пов'язано з тим, що українці змінюють свої пріоритети щодо освіти, навчання, загального розвитку.

Отже, ми можемо стверджувати, що процеси, які відбуваються у суспільстві безпосередньо впливають на всі мовні рівні, і особливо на

лексичний та фразеологічний. Підтвердженням цього факту є використання запозичених лексичних одиниць на шпальтах сучасних як друкованих, так і електронних ЗМІ.

РОЗДІЛ 2.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАПОЗИЧЕНЬ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

2.1. Структурні особливості та словотворчий потенціал запозичень з англійської мови у засобах масової інформації

Увійшовши до лексичної системи української мови, багато запозичених слів вступають в її межах у системні зв'язки різного типу: парадигматичні (у межах багатозначного слова синонімічного ряду), словотвірні тощо.

Крім існуючої об'єктивної ситуації розвитку лексичної системи через засвоєння нових запозичених лексем, існує і певний суб'єктивний вплив окремої особи або групи осіб, що зацікавлені у появі лексичних запозичень.

До зацікавлених осіб належать представники суспільства, які мають необхідність усно чи письмово викладати свої думки іншою мовою перед реальною або можливою аудиторією. До таких осіб належать учені й політики, письменники і журналісти, викладачі й пропагандисти, діячі культури, науки та мистецтва, спортсмени, тобто соціально активні групи.

Сучасні запозичення з англійської мови мають досить різноманітні структурні особливості. Вони є неоднорідними за своєю будовою і способами творення. Ми виявили, що більшість слів, запозичених з англійської мови у ЗМІ, утворені морфологічним (слово- або основоскладання та суфіксація) і неморфологічним (лексико-семантичним) способами.

За способом творення новітні запозичення з англійської мови у засобах масової інформації можна поділити на кілька груп.

Найчисленнішу з них (близько 91%) становлять лексеми, утворені **морфологічним** способом: напр., *спонсорувати* (СТБ), *джинсовий* (Апперк. 17.12.2018), *леді-бос* (Веч. Х. 4.10.2019), *джентльмен-шоу* (Апперк. 21.01.2018), *бізнес-програма* (Грив. 12.03.2018); внаслідок неморфологічного словотвору – поява нового значення (близько 9%): напр., *тендер* (1+1), *драйв* (Н.П. 10.11.2017), *вінчестер* (ІРВР 18.04.2018).

Структурний аналіз дозволив виявити слова з морфемно подільними іншомовними основами (49%). В аналізованих матеріалах та лексемах були виявлені такі суфікси:

а) **-er/-or/-ur** на позначення осіб (*кілер* (СТБ), *хакер* (Херс. Плюс 14.03.20126, *дистриб'ютор* (Роб. 23.02.18), *спонсор* (ПК 30.05.2019), *рекетир* (Херс. D.16.05.2019));

б) **-er** із предметним значенням (*браузер* (ІРВР 5.12.2017), *пейджер* (ІСТV);

в) **-er** на позначення абстрактного поняття чи явища (*трилер* (Апперк. 1.10.2017), *бартер* (Грив. 22.10.2016), *тендер* (Н.П. 28.10.2019));

г) **-ing/-ung/-ing** для позначення процесу або заняття (*таймінг* (Н. П. 28.11.2016), *шоуїнг* (Грив. 5.12.2017);

г) **-ація** – зі значенням абстрактного явища чи процесу (*апостиляція* (ІСТV), *левітація* (Кар.+ 25.11.2017);

д) **-(м)ент** – зі значенням абстрактного поняття (*менеджмент* (Нов. час 1.12.2016).

Основоскладання – спосіб творення складних слів у сучасній українській мові, що полягає у поєднанні основ за допомогою сполучних голосних [45, с. 447], унаслідок якого постають композити. Серед таких – запозичення з англійської мови типу: *топ-модель* (Інтер), *шоп-тур* (Кар.+ 23.12.2016), *флеш-карта* (ІРВР 5.01.2017), *SPA-курорт* (Н. П.14.03.2018), *сім-карта* (СТБ) та ін.

Різновид морфологічного способу – складання основ є одним із найпродуктивнішим, внаслідок якого в українській мові з’являються нові лексичні одиниці. Для підтвердження цього ми спостерігаємо певну кількість дериватів у публіцистичному стилі, що походять від іншомовних слів *інтернет-аудиторія, інтернет-видання, інтернет-реклама, Веб-аналітика, Веб-дизайн, Web-видання, банер-компаньйон, відеореклама, коронавірус, мініпанелі, онлайн-перекладачі (ICTV), чип-картка, тюнер-синтезатор, таймер-автомат* (ПРВР 5.01.2012).

Дослідниця Н. Клименко зазначила, що нагромадження запозичених слів у сучасній українській мові стимулює активізацію способу поєднання компонентів, який був властивий мові у давній період її розвитку і згодом втратив свою продуктивність через зміни в звуковому ладі мов (випадання напівголосних). Зараз його помічаємо в багатьох словах з основами *інтернет-, медіа-, прес-, фітнес-* та ін.: *інтернет-провайдер, інтернет-кафе, інтернет-магазин; медіа-дискурс, медіа-проект; прес-конференція, прес-фонд; фітнес-клуб, фітнес-центр* [16, с. 87]. Юкстапозиція в працях дослідниці визначена як «складання кількох оформлених слів або форм слів, для яких характерне поєднання двох чи більше компонентів без сполучних голосних» [16, с. 6].

За спостереженням О. Стишова, у сучасній українській мові активізується процес творення складних слів способом юкстапозиції. Продуктивними в цих складних словах є компоненти інтернаціонального характеру, поширені в багатьох мовах світу. Такими компонентами є переважно початкові чужомовні одиниці, зокрема *бізнес-, медіа-, шоу-*тощо, напр.: *бізнес-новини, медіа-підтримка, шоу-передача* [45, с. 114].

Завдяки **семантичній деривації** у сучасний період розширила свій семантичний обсяг певна частина запозичених у попередні часи слів з англійської мови. Додаються нові запозичені значення – і розвивається або збільшується полісемія (*тендер* (Грив. 26.03.2019), *інтерв’ю* (Новий),

лабрадор (Нов. час 9.02.2018), *скутер* (ІРВР 11.04.2018), *інсайд* (Грив. 25.02.19), *кросинг*, *фрізер* (Апперк. 5.03.2017). В існуючих значеннях запозичень також відбуваються семантичні зрушення (*менеджер* (Нов. час 9.02.2018), *спікер* (Грив. 25.02.2020), *трейдер* (Роб. 23.02.19), *аутсайдер* (Інтер), *брокер* (Апперк. 11.02.2018), *бос* (Веч. Х. 4.01.2019) з одночасним зростанням частотності вживання таких лексем. При лексико-семантичному способі не застосовуються спеціальні словотворчі засоби, а формантом виступає зміна семантики. Семантичний спосіб словотвору заснований на тому, що колишнє багатозначне слово розщеплюється на омоніми, які втрачають семантичний зв'язок зі значенням багатозначного слова і, в результаті додаткового навантаження, отримують нове лексичне значення. Наприклад: *бос* – підприємець, *бос* – хазяїн.

Англійські запозичення у періодиці лексичної системи сучасної української літературної мови потрапляють по-різному. Якщо використовувати етапи засвоєння таких одиниць, то можна говорити про те, що першим, або початковим, є етап вживання, потім етап запозичення і, на решті, завершується етапом інтеграції.

Запозичені лексеми у лексичній системі сучасної української літературної мови виступають основою для похідних одиниць, що використовують питомі словотворчі афікси: *комп'ютер* (Нов. день 4.11.2019) – *комп'ютеризація*, *комп'ютерний*, *комп'ютерник*, *мікрокомп'ютер*, *міні-комп'ютер*; *процесор* (СТБ) – *двопроцесорний*, *макропроцесор*, *мікропроцесор*, *мікропроцесорний*, *постпроцесор*, *препроцесор*, *спецпроцесор*; *калькулятор* (Кар.+ 25.11.2018) – *мікрокалькулятор*, *мікрокалькуляторний*; *дисплей* (ВТВ+) – *дисплейний*; *принтер* (ІРВР 2.01.2019) – *відеопринтер*; *плотер* – *плотерний*; *контролер* – *відеоконтролер*; *сканер* (ІРВР 5.01.2019) – *слайд-сканер*; *джойстик* – *міні-джойстик*; *вінчестер* – *вінчестерський* тощо.

Дериваційних утворень від англійських запозичень найбільше зустрічаємо у рекламних повідомленнях, що стосуються спортивної тематики.

Вони позначають: 1) осіб чоловічої статі, які займаються певним видом спорту: **-ер**: *дайвер* (GALKA. 04.03.2019), *кік-боксер* (GALKA. 02.02.2020), *серфер* (GALKA. 05.08.2015), **-іст (-їст)**: *кайтингіст*, *керлінгіст*, *лаунболіст*, *серфінгіст*, *сноубордингіст*, *стритболіст*, *фрестайліст* (ICTV); *гольфїст* (GALKA.16.09.2019); *фанбордингіст* (Веч. Х.), *скейтбордингіст*, *софтболіст* *фейсджампінгіст* (Апперк.); **-івець**: *шорт-треківець* (ФКСУ 15.02.2015); 2) осіб жіночої статі, що займаються спортом: **-к**: *акробатка* (Мета 31.01.2020); *біатлоністка* (UA:Біатлон 03.12.2019); *гандболістка* (GALKA.26.11.2014); *гімнастка*, *каноїстка*, *тенісистка* (GALKA.06.02.2018); 3) похідний відносний прикметник: **-ськ**: *боксерський*, *туристський*; **-ов**: *антидопінговий*, *серфінговий* (Новий); **-н-**: *баскетбольний*, *гандбольний*, *футбольний*, *хокейний* (Україна).

Характерною ознакою спортивних англійських запозичень є лексичні компоненти у складі такої лексеми, наприклад, у словах типу *баскетбол*, *волейбол*, *футбол* лексичний компонент **-бол**, що походить від англійського *ball* – м'яч, вказує на те, що всі види ігор пов'язані із використанням м'яча) та фонетичні особливості у лексемах типу *керлінг*, *наверліфтинг*, *рафтинг*, де **-інг (-инг)** вказують на віддієслівність походження таких іменників.

Для публіцистичного стилю, і зокрема для мови реклами, на сьогодні характерним є вживання синонімічних дублетним одиниць, наприклад: *бобслей* – *скібоб*, *культуризм* – *бодібілдинг*, *міні-футбол* – *футзал* (GALKA. 05.01.2020).

За частиномовною приналежністю запозичення з англійської мови у сучасних засобах масової інформації у переважній більшості становлять:

- іменники – 92% (*CD-плеєр* (ІРВР 25.11.2016), *аудіоплеєр* (ІРВР 9.12.2017), *панки* (СТБ), *скінхеди/скінгеди* (Інтер), *япі* (Роб. 20.01.2016), *маркетологія* (Нов. час 10.12.2016), *тест* (Грив. 18.12.2018);
- прикметники та дієприкметники – 6% (*тренінговий* (Кур. 21.12.2017), *драйвовий* (ТЕТ) ;
- дієслова – 1% (*голівудити* (Гол. віс. 20.01.2016);
- вигуки – близько 1% (*бай!*, *о'кей!* (ІРВР 5.12.2017) *супер!*, *упс!*, *хай* (СТБ).

Отже, дослідивши структурні елементи англіцизмів у мові ЗМІ, можемо зробити висновок, що за способом творення новітні запозичення з англійської мови у засобах масової інформації можна поділити на кілька груп. Ми виявили, що більшість англіцизмів у ЗМІ, утворені морфологічним способом (слово- або основоскладання, суфіксація) і семантичним способом. За частиномовною приналежністю переважна більшість таких запозичень – іменники, які потрапляють у нашу мову через музичні та гумористичні програми, через мову ЗМІ та мову рекламних слоганів, таким чином поповнюючи лексичний потенціал, впливаючи на українську мову в цілому.

2.2. Характеристика запозичень з англійської мови у ЗМІ з погляду галузі їх вживання

Лексична система української мови, як ми знаємо, є відкритою системою. Вона постійно поповнюється як питомими словотворчими одиницями, так і запозиченнями. Серед останніх – англіцизми є

найбільшою групою таких вкраплень, оскільки англійська мова є першою у світі міжнародного спілкування.

Як стверджують науковці, «запозичення з англійської в мові українських мас-медіа характеризуються як неоднорідністю походження, так і неоднаковою частотою, стилістичним і жанровим використанням (домінують книжні одиниці й меншою мірою зустрічаються розмовні, сленгові) та ін. Безперечно, переважна їх більшість своїм походженням завдячує науковому стилю та виробничо-професійному мовленню [1, с. 193].

Англіцизми виступають своєрідним симбіозом взаємодії української та англійської мов. При потраплянні таких одиниць у національній мовній системі відбувається процес запозичення як лексеми, так і реального поняття, яке закріплюється за такою назвою.

Внутрішня форма англіцизму в мові втрачається, і нова запозичена лексема (а запозичується, як правило, одне значення) формує своє семантико-лексичне значення самостійно і не бере за основу семантику англіцизму в мові-джерелі.

На сьогодні в українській мові ЗМІ поряд із новими англіцизмами (*віртуальний, імідж, інвестор, спреї, топ-модель*) відбувається активізація запозичень попередніх етапів (*аутсайдер, бізнесмен, брокер, букмекер, коктейль*).

У ХХІ столітті лексико-семантична система української мови є такою основою, коли англіцизми, крім входження до структури мови, набувають семантичного перетворення – звуженню або розширенню семантики, тобто відбувається зміна первинного значення і набуття іншого, утворюється багатозначність запозичених одиниць.

Семантичні зрушення англійських запозичень базуються на зміні сфери функціонування: відбувається детермінологізація запозичених одиниць у сфері економіки, фінансів, інформаційних технологій під

впливом позамовних факторів. І так, як лексична система української мови, є відкритою системою, то вона є сприятливою для лексичних і термінологічних іншомовних інновацій [26, с.36].

2.2.1. Запозичення на позначення суспільно-економічних понять і реалій

Тематична група на позначення суспільно-економічних понять і реалій характеризується специфічною ознакою, суть якої полягає у наявності частково детермінологізованих термінів сфери економіки та фінансів.

До цієї групи належать такі лексичні одиниці:

- назви понять, що характеризують сфери економіки та фінансів: *дивіденди* (СТБ), *еквівалент* (Нов. день 05.03.2020), *концерн* (ІМІ 27.04.2017), *лізинг* (ЗАХІД. 11.08.2018);
- назви ділових паперів, контрактів, предметів сфери економіки та фінансів: *бонд* (ТЕТ), *екю* (Грив. 4.02.2015) *ліцензія* (ІМІ 27.04.2017), *патент* (Вгору. 10.12.2013);
- назви працівників сфери економіки та фінансів: *аудитор* (GALKA. 11.02.2020); *бренд-менеджер* (Нов. час 09.02.2016), *менеджер* (Роб. 05.03.2020);
- назви закладів, приміщень сфери економіки та фінансів: *аукціон* (GALKA. 24.12.2019), *біржа* (СТБ), *департамент* (GALKA. 27.02.2020); *супермаркет* (Роб. 05.03.2020).

Наступна група запозичень з англійської мови є лексеми на позначення понять, що пов'язані із культурною сферою суспільства.

Виділяємо наступні підгрупи:

- назви, що пов'язані зі сферою телебачення й журналістика: *брейн-ринг* (Гор. і Гор. 31.10.2017), *глазур*, *реаліті-шоу* (М1), *нюз-реліз* (ІМІ 13.05.2019);
- назви, що пов'язані зі сферою кіно й відео: *андеграунд* (GALKA. 11.12.2017), *реліз* (Нов. день 04.03.2020), *римейк* (GALKA. 23.01.2020), *хепі-енд* (ТЕТ);
- назви, що пов'язані зі сферою музики: *ремікс*, *хай-фай* (Кар.+ 13.01.2016); *саунд-трек*, *сингл* (М1);
- назви, що пов'язані зі сферою розваг: *денс* (М1), *паті* (GALKA. 27.09.2019), *пікнік* (Нов. день 04.03.2020), *флеш-моб* (СТБ).

На межі ХХ-ХХІ століття у сфері, що пов'язана зі музики, з'явилися слів, які називають різноманітні стилі, течії, напрями, зокрема: *трек* (М1) (з англ. *track* – у загальному сенсі – *доріжка*: багатозначне слово, яке вживається у ядерній фізиці, спорті, для запису певних даних. У музиці він означає *аудіотрек* або *саундтрек*, доріжка фонограми, а також сама фонограма, музична композиція; *чарт* (М1) (з англ. *chart*, або «*хіт-парад*») – означає «опублікований список найпопулярніших у визначений період медіа-продуктів (музика, книги, кіно). Як правило, сьогодні так звані хіт-паради фіксують не більше 20 показників, через які ми отримуємо інформацію як про ротацію на радіо музичної продукції, кінопрокату, продаж, а також і про втрату певної позиції у списку популярності. Часовий період – зазвичай тиждень, рідше місяць. Буквально «*хіт-парад*» означає список хітів, тобто найпопулярніших медіа-продуктів»; *хіт*, *гіт* (М1) (з англ. *hit* – «удар»), аналогічне поняття – *шлягер* (від нім. *Schlager* – «окраса сезону») – якась подія, культурна чи політична, художній або музичний твір, що швидко стали відомі й популярні.

Крім музичної сфери, новітні англійські запозичення на позначення осіб, що пов'язані із сферою культури, широко функціонують у мовленні:

боді-арт (неоавангардистський художній напрям, що використовує людське тіло як матеріал та об'єкт творчості, звертаючись до різноманітних, часто небезпечних для художника або його моделі маніпуляцій: вкривання тіла гіпсом, фарбами, надрізування шкіри, повторювання одноманітних фізичних вправ, рухів та ін. (Новий); *дансинг* (зал для танців, звичайно при кафе, ресторані) (Новий); *кліпмейкер* (фахівець, що професійно займається розробкою і постановкою рекламного ролика чи іншого творчого замовлення) (М1), *репер* (багатозначне слово, у музиці – співак в стилі реп), *рейвер* (любитель масових нічних дискотек, на яких виступають диск-жокеї) (Нов. фор. 29.11.2011).

У тематичній групі «Політика і суспільство» виділяються наступні лексико-семантичні підгрупи:

- 1) осіб – *віце-мер, імідж-мейкер мер, сек'юриті – спікер* (1+1);
- 2) понять – *імпічмент, менеджмент, рейтинг, рекет* (1+1);
- 3) заходів – *брифінг, прайм-тайм* (1+1);
- 4) предметів – *кеш, мерія*, (ТЕТ).

До тематичної групи на позначення суспільно-політичних понять, крім англійських одиниць, які запозичуються українською мовою для найменування відсутніх питомих відповідників понять, належать такі входження, яким властива експресивність, новизна, яскравість вираження. Для них характерним є те, що вони мають в українській мові відповідники і є звичними для носіїв мови. Більшість лінгвістів вважають, що такі номени-запозичення детермінологізуються першими, а тому й потрапляють до активного словника (*дебати* – обговорення (GALKA. 19.04.2019), *електорат* – виборці *паритет коаліція* – об'єднання (GALKA.17.05.2019), *моніторинг* – вивчення, дослідження (GALKA.09.02.2020), *паритет* – рівність (GALKA.24.10.2019), *продлонгований* – продовжений (ІМІ 29.09.2017) тощо).

На сьогодні в Україні набули поширення англійські найменування на позначення як різноманітних неформальних течій, угруповань, соціальних об'єднань, так і їх представників: *байкер* (з англ. *biker*, від *bike* ← *motorbike* ← *motorbicycle* «мотоцикл», рокер) – «члени мотоклубу, прихильники мотоциклу не просто як засобу пересування, а як невід'ємної частини певного стилю життя, життєвих цінностей та кодексу правил. Майже кожний байкер є мотоциклістом, але не кожен власник такої техніки може бути віднесений до числа байкерів», наприклад, «**Байкери** з різних куточків України зібралися у центрі Франківська – закривали мотосезон» (GALKA. 07.10.2017); *гіпстери* (з англ. *hipsters*) – «умовно нонконформістська, демонстративно молодіжна споживацька гедоністична субкультура, зосереджена на зовнішньому вигляді. Інша група сучасної молоді намагаються показати себе як незалежно мислячі інтелектуали, називаючи себе гіпстерами. Вони цікавляться елітарною культурою і мистецтвом, модою, альтернативною музикою типу інді-року, артхаусним кіно, сучасною літературою тощо»; *емо* (з англ. *emo*: від англ. *emotional* – емоційний) – «молодіжна субкультура, яка утворилась на базі прибічників однойменного музичного жанру та утворила новий жанр скримо. Для всіх представників цієї субкультури характерний специфічний імідж та інтерес до готичної музики; *рокери* – це були молоді люди, які швидко розсікали вулицями на мотоциклах. Рокери дуже впізнавані в суспільстві за зовнішнім виглядом: найголовніший атрибут у рокерів: мотоцикл, а точніше – байк, чорний одяг із різним «залізниччям», наприклад, «Українські **рокери** створили пісню на вірші Симоненка і зняли кліп» (GALKA. 27.05.2015).

2.2.2. Запозичення на позначення наукових понять та реалій

Україна ХХІ століття – це нова держава, на сторінках якої написані і втрати Майдану, і втрати державної території, і демонтаж планової економіки, а також поява нових героїв Революції Гідності, нових лідерів, нових професій, нових підходів до вирішення економічних та соціальних питань. Лексична система української мови, і зокрема мова українських ЗМІ, стала тим дзеркалом, у якому відображаються всі процеси суспільства через розвиток і використання нових лексичних і термінологічних одиниць.

На думку дослідників медіа, а саме Онкович Г., «слід відзначити, що на сучасному етапі в спеціалізованих, а зрідка й у науково-популярних виданнях, у засобах масової інформації, рекламі часто зустрічаємо чимало слів, засвоєних безпосередньо з англійської мови – переважно без їх транслітерації» [30, с. 29].

Іншомовні запозичення, зокрема англійські, представляють певну кількість лексичних одиниць, означають наукові поняття та реалії, а також всього того, що пов'язане з освітою та навчанням: *маркетологія* (Нов. час 10.12.2015) (з англ. *marketology* від *market* – ринок і грец. *logos* – слово, вчення, наука) «науковий напрям, що вивчає маркетинг (організація виробництва і збуту продукції, ґрунтується на вивченні потреб ринку в товарах і послугах)»; *тест* (Грив. 18.12.2017) (з англ. *test* – випробовування, дослідження) «стандартне завдання, що застосовується для визначення рівня розвитку, здібностей, сформованості навичок і вмінь із певної дисципліни»; *уфологія* (Тоніс) (з англ. *ufology* від *UFO* – *Unidentified Flying Object* – непізнаний літаючий об'єкт, НЛЮ) «наука, що вивчає непізнані рухомі об'єкти (літаючі тарілки тощо) і пов'язані з ними аномальні явища»; *Фулбрайт* (Апперк. 27.11.2015) (з

англ. від власної назви *Fulbright*) «американська програма академічних обмінів імені сенатора США Вільяма Фулбрайта».

Найменування тематичної групи «Медицина» є детермінологізованими через використання їх рекламними агенціями у засобах масової інформації: це найменування ліків, медичного устаткування, видів медичного обстеження тощо (*ексімер, магнітно-резонансна томографія, МРТ* (ІМІ 15.07.2013,): *ексімер* (з англ. *excimer*; скорочення від англ. *excited dimer*) – «нестабільна димерна або гетеродимерна молекула, яка складається з двох частин, одна з яких обов'язково перебуває у збудженому стані. Ексімерами часто можуть бути двоатомні молекули, що утворюються з двох атомів або молекули, що не можуть існувати, якщо обидві їхні частини перебувають в основному стані. Такі молекулярні системи живуть недовго, приблизно кілька наносекунд. Кластери, які складаються з матеріалу Рідберга, можуть проіснувати навіть декілька секунд. Ексімери часто використовуються в ексімерних лазерах»; *магнітно-резонансна томографія, МРТ* (з англ. *magnetic resonance tomography, MRT* або англ. *magnetic resonance imaging, MRI*) це томографічний метод дослідження внутрішніх органів і тканин із використанням фізичного явища ядерного магнітного резонансу (ЯМР).

До складу термінологічної системи української входять слова й терміни питомі за походженням, такий процес відбувається за рахунок детермінологізації. Для сучасної української термінології з обчислювальної техніки та інформатики, на відміну від інших галузей науки, характерні англіцизми: ці лексеми використовують не тільки спеціалісти з галузі ІТ-технологій, а й пересічні громадяни, оскільки комп'ютерні технології використовуються у всіх сферах суспільного життя. На думку дослідників, «більше того, багато людей мають персональні комп'ютери і засвоюють відповідну лексику й термінологію»

[30, с. 30]. Для полегшення засвоєння такої техніки видаються як спеціальні література та словники, так і науково-популярні та галузеві періодичні видання. Лексика і термінологія цієї групи є одним із компонентів наукового стилю сучасної української літературної мови.

До тематичної групи «Комп'ютерна техніка і технологія» входять англійські запозичення, що потрапили в мову через посередництво ЗМІ, так як для нашого життя властивий стрімкий розвиток новітніх технологій і використанням більшістю носіїв мови комп'ютерної техніки найменування, що є переважно англіцизмами: *айпад* («*iPad*») – «назва «*iPad*» походить від англійського слова «*pad*» – «блокнот», із додаванням «улюбленої» літери (своєрідного префікса) американської компанії Apple – літери «*i*» на початку слова. Так починаються інші назви *Apple*» (GALKA. 09.08.2017); *айфон* – «назва «*iPhone*» утворена від англ. *phone* (телефон) додаванням літери «*i*»; на презентації Ст. Джобс заявив, що це скорочення слова *Internet* (Інтернет), а також заявив, що «ця буква означає для нас і інші речі» і показав слайд зі словами *individual, instruct, inform, inspire* («особистий; навчати; повідомляти; надихати») (GALKA. 15.12.2019); *відеоадаптер* (з англ. *video adapter*) – «пристрій, який з'єднує між собою інші пристрої з різними способами подання даних, узгоджуючи ці способи шляхом використання відповідних програмних і технічних засобів» (GALKA. 04.06.2019); *інтерфейс* (з англ. *interface* – «межа, сполучна ланка, пристрій поєднання» – термін багатозначний, але нас цікавить визначення цього поняття, як спеціального: сукупність засобів, що забезпечують взаємодію пристроїв обчислювальної системи та програм, а також їх взаємодію з людиною» (GALKA. 14.02.2020); *онлайн* (з англ. *online*, від англ. *on line* – «на лінії», «на зв'язку», «у мережі») – «слово або частина складних слів, що позначає перебування в мережі, здійснення дій в інтернеті в режимі реального часу. Спочатку це слово використовувалося лише стосовно комунікаційного

устаткування для вказівки на режим зв'язку, типовим значенням могло бути «не вішаючи трубку», тобто за один телефонний дзвінок, у режимі реального часу» (1+1); *роутер* – лексема «роутер» утворено внаслідок прямої транслітерації англійського «*router*», яке в свою чергу походить від слова «*route*» «маршрут». Серед користувачів і фахівців у галузі комп'ютерних мереж воно використовується частіше, ніж «*маршрутизатор*» (GALKA. 14.02.2020); *сервер* (з англ. *server* – «слуга», від англ. *to serve* – служити) – у комп'ютерній термінології термін може стосуватися окремого комп'ютера чи програми. Головною ознакою в обох випадках є здатність машини чи програми переважну кількість часу працювати автономно, без втручання людини, реагуючи на зовнішні події відповідно до встановленого програмного забезпечення. Втручання людини відбувається під час встановлення серверу і під час його сервісного обслуговування» (1+1); *смартфон* (з англ. *smart* – розумний і англ. *phone* – телефон) – «окрема категорія телефонів, які – на відміну від простих стільникових телефонів – мають більше оперативної пам'яті і власний потужний, як для кишенькових пристроїв, процесор, працюють під операційними системами iOS, Android тощо» (GALKA. 02.03.2020); *хакер* (з англ. *hacker*, від *to hack* – рубати, шматувати) – «багатозначний термін у галузі обчислювальної техніки і програмування. Спочатку хакерами називали програмістів, які виправляли помилки у програмному забезпеченні будь-яким швидким або елегантним способом; слово *hack* прийшло з лексики хіпі. Починаючи з кінця ХХ століття у масовій культурі з'явилося нове значення – «комп'ютерний зломщик», програміст, навмисно оминає системи комп'ютерної безпеки» (СТБ); *чип* (з англ. *chip*, як технічний термін означає «інтегральна схема, тобто програмований модуль, що має власну пам'ять та логіку», буквально – «уламок, тонка скибочка», наприклад, від цього слова походить слово *чипси* – тонкі скибочки картоплі (СТБ); *хештег* або *гештег* (з англ.

hashtag, від *hash* – «символ ґратки», «октоторп») – лов оабо фраза, яким передає символ «#» (октоторп). Користувачі можуть об'єднувати групу повідомлень за темою або типом із використанням хештегів – слів або фраз, які починаються з #. Короткі повідомлення у мікроблогах соціальних мереж, таких як Twitter, Tout, identi.ca, Google+, Facebook, можуть бути помічені хештегом, включаючи в себе як одне слово, так і більше об'єднаних слів (але без пробілів) (1+1).

Подані англiцизми через поширене вживання комп'ютерної техніки та надання послуг вживаються всіма носіями мови, детермінуючись, набувають загальноновживаного значення.

Серед цієї тематичної групи лексики виділяємо наступні підгрупи:

- назви комп'ютерного обладнання – *відеоадаптер, інтерфейс, інтернет-сервер, монітор, роутер, сервер, чип*;
- назви понять – *байт, веб-сайт, вірус, онлайн, спам, хештег. чат*;
- назви осіб, залучених до функціонування комп'ютерних технологій – *модератор, провайдер, хакер*;
- назви приміщень і закладів, пов'язаних із комп'ютерними послугами – *інтернет-магазин, онлайн-магазин*;
- назви предметів – *айпад, айфон, веб-камера, смартфон*.

2.2.3. Запозичення на позначення понять побутової сфери

На лексичні одиниці тематичної групи «Побутова техніка, товари і сервіс» вплинули позамовні чинники: економічні міжнародні контакти і розширення асортименту предметів побуту українців. Через це відбулося зростання запозичень з англійської мови. Найяскравіше такі лексеми виявляються у мові ЗМІ.

Серед цієї тематичної групи лексики виділяємо наступні підгрупи:

- назви побутової техніки та ін. товарів – *блендер, тример, фрізер* (Апперк. 28.01.2016); *міксер, ноутбук* (GALKA. 22.10.2016);

- назви послуг – *інжиніринг, ліпосакція, лімфодренаж, пілінг, сервіс, шугаринг* (GALKA. 02.03.2019);
- назви осіб, пов'язаних із сферою торгівлі та сервісу – *бармен, бодигард, гример, дизайнер, трейдер* (Новий);
- назви закладів, приміщень – *боулінг, конференц-зала, секс-шоп, супермаркет* (СТБ);
- назви косметичних засобів – *бальзамір, депілятор, перспірант* (Апперк. 5.11.2015), *спрей-кондиціонер* (СТБ);
- назви інших понять і предметів – *блістер, стик* (Нов. фор. 15.11.2011), *памперси* (1+1).

Дедалі частіше у ЗМІ зустрічаємо запозичення англіцизми, що позначають продукти харчування та предмети сфері харчової промисловості.

До тематичної групи «Страви і напої» належать такі найменування:

- напоїв – *брєнді, коктейль, скотч* (Постфакт. 26.01.2014);
- страв – *гамбургер, кетчуп, сандвіч / сендвіч, снікерс, тост, чізбургер* (ICTV);
- фруктів – *авокадо, ківі, манго, маракуя* (ІВРВ 5.12.2015);
- закладів харчування – *ланч, макдональдс, фастфуд* (СТБ).

Тематичну групу «Тварини» становлять англійські запозичення, що пов'язані з найменуваннями порід собак, оскільки на сьогодні кінологія певним чином пов'язана з бізнесом: селекцією тварин та популярністю порід: *бігль вельш-коргі, джек-рассел-тер'єр, ретривер той-тер'єр* (Грив. 19.11.2015).

До тематичної групи «Одяг і тканини» входять назви:

- одягу – *боді, капрі, легінси* (М1);
- тканин – *денім, джинс* (Нов. фор. 31.01.2016), *кирза, сафарі* (Україна);
- понять, пов'язаних із одягом *секонд-хєнд, сток*, (Роб. 1.12.2015).

Тематична група «Канцелярське приладдя» є невеликою за кількістю найменувань нових реалій: *антистенлер, маркер, плакер, стикер, файл* (Апперк. 5.11.2015) тощо.

Аналізуючи англійські запозичення, ми можемо говорити не тільки про збагачення лексичного складу української мови, а й про не виправдане вживання таких одиниць. Це зумовлено тим, що англіцизми можуть бути зайвими лексемами, тому що в мові на позначення певних понять існують питомі одиниці, а вони так чином витісняють із ужитку національні лексичні одиниці. Як приклад, використання таких запозичень, як *армреслінг* (ВТВ+), *бутік* (GALKA.11.07.2018), *сек7юриті* (Грив. 22.11.2011) і подібних, не виправдане через наявність повністю ідентичних українських відповідників – *рукоборство, крамниця, служба безпеки, безпека*.

2.2.4. Запозичення на позначення реалій і понять галузі спорту

Такі поняття, як спорт, фізична культура, здоровий спосіб життя на сьогодні становлять складовими елементами життя суспільства. А віддзеркаленням цим понять є лексика переважно англійського походження. Аналізовані лексичні компоненти вживаються у різних мовах, і представляють своєрідну підгрупу слів за походженням, що прийнято називати інтернаціоналізмами. Вони слугують найменуваннями спортивних понять та реалій, які українцям були невідомі або не використовувались із певних причин. Наприклад, лексема *бейсбол* запозичена з англійської лексеми *baseball*, що є складним іменником *base* – «будинок» (у грі), «місце, де можна відпочити», «база» та *ball* – «м'яч». Похідними утвореннями від цього іменника в українській мові є такі деривати: *бейсболіст, бейсболка, бейсбольний*.

До лексико-семантичної групи «Спорт» входять наступні запозичення з англійської мови, які умовно можна розподілити за такими підгрупами:

- види спорту, спортивні ігри: *снукер* (Нов. Полт. 06.04. 2020), *степ-аеробіка* (Апперк. 21.01.2014), *флорбол* (GALKA.20.03.2019), *футнет* (Футнет України);
- спортсмени: *бодибілдер* (Апперк. 3.12.2014), *брейкдансер* (GALKA.31.03.2018); *гольфіст (-ка)* (GALKA.16.09.2019), *раліст* (*SPORTUA*);
- спортивні знаряддя: *гідроскутер дартс фризбі* (К1);
- спортивні приміщення: *гольф-клініка, гольф клуб* (К1), *фітнес-центр* (GALKA.03.04.2020);
- види спортивних змагань: *брейкданс (брейкінг)* (GALKA.10.12.2019), *стрітбол* (1+1);
- спортивні поняття: *ВАДА (Всесвітнє антидопінгове агентство (World Anti-Doping Agency – WADA) (1+1), допінг* (*SPORTUA*).

Лексико-семантична група «Спорт» характеризується чисельною кількістю лексем на позначення нових видів спорту та різноманітних предметів, процесів, що пов'язані зі спортом, однак не закодифіковані лексикографічними джерелами, але якими послуговуються носії мови через ЗМК, що транслюють спортивні програми та новини, або через рекламні ролики.

Найбільшою кількісною групою є група на позначення нових видів спорту, що за останні роки набули популярності в Україні: *бодібілдинг* (з англ. *body* – тіло, *building* – будування) (СТБ); *флорбол* (з англ. *floorball*, *floor* – підлога та *ball* – м'яч) або *хокей у залі* (GALKA.20.03.2019), *футнет* офіційна назва ігрового виду спорту що поєднує у собі три види спорту: футбол (бо грають м'ячем), теніс (набір ударів, торкання м'яча майданчика) і волейбол (особливості гри) (Футнет України), неофіційна

поширена назва гри в Україні – *тенісбол*. Крім того, на позначення цієї гри вживають і лексему *футболтеніс*.

Звертаємо увагу на те, що у сучасній мові з'являються найменування ігор, назва яких базується на вже поширених, відомих іграх. Як приклад, можна проаналізувати використання лексеми *мікрофутзал* (SPORT.ZP.UA), що означає демократичний вид футболу 3 на 3, який грають у невеликих спортивних залах, переважно гандбольних. Утворена ця назва від англійського іменника *футзал*, що вже існував в українській мові (англ. *foot* – ступня, нога і калька англ. *hall* – зала) за допомогою префіксоїда мікро- (від грец. *μικρός* – малий), за яким закріплено значення *дуже малий*.

Крім зазначених найменувань, до тематичної групи, що пов'язана зі спортивною тематикою, можна віднести лексеми, наприклад, які вказують на якісні показники спортсменів чи команд (*рейтинг* від англ. *rating*, що означає числовий або порядковий показник, який відображає важливість або значимість певного об'єкта, або явища (1+1), або які вказують на обмеженість часу, коли однаковий рахунок команд або гравців (*тай-брейк* від англ. *tie* – нічия і *break* – ламати, означає процедуру швидкого визначення переможця у спортивних змаганнях, які закінчилися нічийним результатом у межах, визначених основними правилами (К1), або які називають спільноту осіб, що віддані певній команді, як правило, це ігрові види такі, як футбол, баскетбол, волейбол (*фан-клуб* від англ. *fan* – шанувальник, прихильник і *club* від *to club* – «збивати до купи» (GALKA 16.03. 2019).

Отже, дослідивши лексико-семантичні групи англійських запозичень в українській мові XXI століття, ми з'ясували, що ці найменування можна розподілити за сферами, що стосуються суспільно-політичного та культурного життя українців.

ВИСНОВКИ

Мова як суспільне явище розвивається разом із суспільством і віддзеркалює, відображає його потреби. І всі зміни, що відбуваються у світі, суспільстві, є і в мові. Людина перебуває в оточенні величезної кількості предметів, кожен із яких має різні властивості; життя людини супроводжується найрізноманітнішими процесами, явищами, які характеризуються місцем і часом появи, певними ознаками. Кожне явище, предмет чи ознака будь-якої галузі життя й діяльності людини називається певним словом. У процесі життя й розвитку суспільства одні предмети, ознаки, явища розвиваються, збагачуються, а інші – зникають.

Водночас з'являються нові предмети, ознаки, явища, відповідно, виникають нові слова на позначення їх. Отже, мова постійно поповнюється.

Для ХХІ століття характерний посилений вплив на політичне, економічне та культурне життя України країн Заходу. Це також зумовлено і використанням запозиченої лексики, переважно англійської у засобах масової комунікації. Іншомовні компоненти називають нові поняття як в економіці, так і в політиці нашої держави.

Лексична структура будь-якої мови, і української зокрема, постійно віддзеркалює всі навколишню дійсність, передає різноманітні думки та почуття людини незалежно від її фаху, світосприйняття тощо. І тому ця система є незавершеною у своїй структурі, відкритою і постійно змінною. Для вирішення таких завдань лексичний рівень мови задовольняється або новими створеними компонентами, або запозиченнями з інших мов.

Запозичення – це такі лексичні одиниці, яка фіксуються загальнономовними словниками й не потребують пояснень, тому що носіями мови сприймаються як питомі одиниці. А іншомовні лексичні одиниці, що фіксуються спеціальними словниками, зберігають ознаки своєї етимологічної структури, залишаються чужими, оскільки семантика їх неясна, або незрозуміла носіям мови. І засвоюються сьогодні різними мовами якраз іншомовні слова.

ХХІ століття – це епоха глобалізації, прагнення українців до європейського шляху розвитку, активізація нашої країни до співпраці зі світовими організаціями. Все це активно сприяє поповненню новими лексичними одиницями, зокрема англіцизмами.

Такі запозичення потрапляють різними способами: усно й письмово. Запозичене слово в усній формі, як правило, зазнає більше змін, ніж у писемному варіанті.

Аналізуючи запозичені лексеми за мовним характером матеріалу, дослідники виділяють два основних різновиди запозичень – пряме запозичення (або матеріальне) та калькування, які теж поділяються на різні підтипи. Крім того, іншомовна лексика у своєму складі може мати так звані мішані запозичення, екзотизми, іншомовні вкраплення або варваризми та інтернаціоналізми.

Засоби масової комунікації на сьогодні займають центральну позицію у суспільному житті пересічного громадянина, так як вони формують громадську думку, використовуючи різноманітні (друковані та електронні) канали передачі інформації.

Через розвиток лексичної системи мови, її особливості функціонування у ЗМІ відбуваються такі явища, як розширення сфер спілкування, втрачаючи при цьому конкретного адресата, збільшення комунікантів та підсилення їхніх мовленнєвих ознак, зростання як публічного, так й особистісного спілкування. Все це призводить до того, що зміни у житті суспільства призводять до зміни лексичного складу української мови: відбувається зміна в семантиці слова (розширення чи зрушення в семантиці), або з'являються нові, найчастіше емоційні, відтінки у значенні. Виявляється, як правило, це в процесі або усної комунікації, або через ЗМІ.

Увійшовши до лексичної системи української мови, багато запозичених слів вступають в її межі у системні зв'язки різного типу: парадигматичні (у межах багатозначного слова синонімічного ряду), словотвірні тощо.

Аналіз процесу запозичення виявив, що, попри об'єктивний характер процесу лексичного обміну між різними мовами, у ньому відбивається вплив суб'єктивного фактору – зацікавленої особи або суспільно об'єднаної групи осіб. До зацікавлених осіб належать представники суспільства, які мають необхідність усно чи письмово

викладати свої думки іншою мовою перед реальною або можливою аудиторією. До таких осіб належать учені й політики, письменники і журналісти, викладачі й пропагандисти, діячі культури, науки та мистецтва, спортсмени, тобто соціально активні групи.

Сучасні запозичення з англійської мови мають досить різноманітні структурні особливості. Вони є неоднорідними за своєю будовою і способами творення. Ми виявили, що більшість слів, запозичених з англійської мови у ЗМІ, утворені морфологічним (слово- або основоскладання та суфіксація) і неморфологічним (лексико-семантичним – звуженню або розширенню семантики, тобто відбувається зміна первинного значення і набуття іншого, утворюється багатозначність запозичених одиниць) способами.

Семантичні зрушення англійських запозичень базуються на зміні сфери функціонування: відбувається детермінологізація запозичених одиниць у сфері економіки, фінансів, інформаційних технологій під впливом позамовних факторів. І так, як лексична система української мови, є відкритою системою, то вона є сприятливою для лексичних і термінологічних іншомовних інновацій [26, с.36].

За частиномовною приналежністю переважна більшість таких запозичень – іменники, які потрапляють у нашу мову через музичні та гумористичні програми, через мову ЗМІ та мову рекламних слоганів, таким чином поповнюючи лексичний потенціал, впливаючи на українську мову в цілому.

Отже, ми можемо стверджувати, що процеси, які відбуваються у суспільстві безпосередньо впливають на всі мовні рівні, і особливо на лексичний та фразеологічний. Підтвердженням цього факту є використання запозичених лексичних одиниць на шпальтах сучасних як друкованих, так і електронних ЗМІ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. Англізми в сучасній українській мові. *Мовознавство*. 2008. №2-3. С. 190-207.
2. Ажнюк Б. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 42-43.
3. Акуленко В. Вопросы интернационализации словарного состава языка. Харків: Издательство Харьковского университета, 1972. 216 с.
4. Аристова В. Англо-русские языковые контакты. Л: Издательство ЛГУ, 1978. 151 с.
5. Блумфилд Л. Язык. М.: Прогресс, 1968. 608 с.
6. Будняк Д. Полонизмы в современном украинском литературном языке: Автореф. дисс. докт. филол. наук:10.02.02. К.: Киев. гос. ун-т им. Т. Шевченко, 1991. 56 с.
7. Гладкий М. Наша газетна мова. Зібрані статті. К.: Держвидав. України, 2002. С. 164-168.
8. [Голдованський Я. Словник англіцизмів](#) [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.slovnyk.lutsk.ua/
9. Дьяков А. Причины интенсивного заимствования англицизмов в современном русском языке [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.lingvotech.com/dyakov-03
10. Жлуктенко Ю. Мовні контакти. Проблеми інтерлінгвістики. К.: Вид-во Київського університету, 1966. 136 с.
11. Задорожній В. Стейк, біфштекс в сучасній українській мові. *Дивослово*. 2006. № 9. С. 49-51.
12. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. Потебні; Редкол. О. Мельничук (головний ред.) та ін. К.: Наукова думка, 1982. Т. 1: А – Г / Укл.: Р. Болдирєв та ін. 1982. 632 с.

13. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. Потебні; Редкол. О. Мельничук (головний ред.) та ін. К.: Наукова думка, 1983 Т. 3: Кора – М / Укл.: Р. Болдирєв та ін. 1989. 552 с.
14. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: У 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 1. 402 с.; Т. 2. 350 с.; Т. 3. 426 с.; Т. 4. 388 с.
15. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «я». К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 233с.
16. Клименко Н. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. К.: Наукова думка, 1984. 286 с.
17. Костомаров В. Языковой вкус эпохи: Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. С.Пб.: Златоуст, 1999. 320 с.
18. Коць Т. Функціонування синонімів у газетно-інформаційному стилі. *Мовознавство*. 2001. № 5. С. 88-95.
19. Крысин Л. Иноязычные слова в современном русском языке. М.: Наука, 1968. 206 с.
20. Лавренюк В. Сучасна реклама. Мовний аспект. *Дивослово*. 2008. № 6. С. 34-36.
21. Лотте Д. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. М.: Наука, 1982. 149 с.
22. Масенко Л. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К.: КМ Академія, 2004. 268 с.
23. Мацько Л. Семантико-функціональні аспекти тексту міста. *Дивослово*. 2008. № 11. С. 30-32.
24. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів. К.: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1974. 776 с.
25. Мовчун Л. Народжене сьогоднішнім (Про зміни в лексиці сучасної української мови). *Дивослово*. 2006. № 7. С.43-46.

26. Національні та інтернаціональні компоненти в сучасних терміносистемах / За ред. Л. Симоненко. К.: Наукова думка, 1993. 238 с.
27. Нелюба А. Осново- і словоскладання в контексті словотвірної номінації [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.philology.univer.kharkov.ua.
28. Новий тлумачний словник української мови. 42000 слів: У 4-х томах / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. К.: Вид-во «Аконіт», 1998. 769 с.
29. Олійник А. Роль запозичень-англіцизмів у розвитку сучасної української мікроекономічної термінології: Автореф. дис. канд. філолог. наук: 10.02.01. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2002. С. 6-7.
30. Онкович Г. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіа-освіти. *Дивослово*. 2007. № 5. С. 29-31.
31. Пауль Г. Принципы истории языка: Перевод с нем. М.: Изд-во иностр. литературы, 1960. 500 с.
32. Попова Н. Аспекти лінгвістичних досліджень чужомовних запозичень в українській мові. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія «Філологія»*. Харків: МСУ. 2003. № 1. С. 48-52.
33. Попова Н. Структурно-семантична характеристика новітніх англіцизмів в українській мові (тематична група „Комп'ютерна техніка»). *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта 2004»*. *Українська мова та література*. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. № 7. С. 26-28.
34. Потебня О. Естетика і поетика слова. К.: Наукова думка, 1985. 320 с.
35. Радчук В. Мова в Україні: стан, функції, перспективи. *Дивослово*. 2002. № 4. С. 35-37.
36. Радчук В. Параметри і взаємодія мов. *Дивослово*. 2005. № 6-7. С. 26-30.
37. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844 с.
38. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. К.: Вища школа, 1988. 327 с.

39. Семчинський С. Семантична інтерференція мов. К.: Вища школа, 1974. 256 с.
40. Словник іншомовних слів / За ред Л. Пустовіт. К.: Довіра, 2000. 1017 с.
41. Словник іншомовних слів / Уклад. С. Морозов, Л. Шкарапута. К: Наукова думка, 2000. 662 с.
42. Смірнова Л. До проблеми запозичених та іншомовних слів [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.
43. Стишов О. Нові аббревіатури мас-медіа поч. ХХ ст. *Мовознавство*. 2001. №1. С. 33-40.
44. Стишов О. А. Нові іншомовні слова в українськомовних ЗМІ початку ХХІ ст. *Studia Philologica (Філологічні студії): Зб. наук. пр.* К.: Київський університет імені Бориса Грінченка. Випуск 9. 2017. С. 66-75.
45. Стишов О. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. 188 с.
46. Українська мова. Енциклопедія / За ред. В. Русанівського, О. Тараненка, М. Заблюк та ін. К., 2007. 856 с.
47. Український енциклопедичний словник / За ред. Ю. Коваленка. К., 2003. 450 с.
48. Уманець В. Чи варто вживати запозичення у спілкуванні [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.megadiplom.com.ua.
49. Шеренговий П. Інтернаціоналізми у мові сучасних ЗМІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ua.textreferat.com.
50. Шовкун Л. Англіцизми в сучасній українській мові [Електронний ресурс]. Режим доступу: ukrbanner.net.
51. Шульга І. Про питання запозичень [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ukrreferat.com..
52. Черемська О. С. Інтерференційне калькування в умовах українсько-російського білінгвізму (на матеріалі преси Харківщини 50-80-х років ХХ

- ст.). *Лінгвістичні дослідження: Зб. наукових праць*. Харків: ОВС, 2002. Вип. 9. С. 47-50.
53. Ющук І. *Українська мова*. К.: Либідь, 2004. 640 с.
54. Янковська І. *Американізми в українській мові* [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.refine.org.ua.
55. Яремчук В. *Чи варто вважати запозичення джерелом поповнення мови* [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.studentbank.ru.
56. Abate F. *The New Oxford American Dictionary*. New York: Oxford University Press, 2001. 2023 с.